

Jerzy Chylak, Zefiryn Cybulski, Teresa Tulecka

PAŁECZKI Z RODZAJU *HAEMOPHILUS* U DZIECI Z NAWRACAJĄCYMI ZAPALENIAMI GÓRNYCH DRÓG ODDECHOWYCH

Zakład Mikrobiologii Lekarskiej, Instytut Mikrobiologii i Chorób Zakaźnych A.M.
im. K. Marcinkowskiego w Poznaniu
P.o. Kierownik: Prof. dr hab. K. Pietkiewicz

Przeprowadzono badania pałeczek Haemophilus izolowanych od dzieci z nawracającymi zapaleniami górnych dróg oddechowych. Wykazano ich wysoką oporność na ampicylinę, biseptol i cefradynę. Stwierdzono wytwarzanie β -laktamaz przez ok. 15% badanych szczepów.

Pałeczki *H. influenzae* i *H. parainfluenzae* są często izolowane z gardła zarówno od chorych jak i zdrowych dzieci (7, 11). Ich zdolność do wywoływania stanów zapalnych gardła i migdałków podniebiennych bywa kwestionowana. Udowodniono jednakże, że zwłaszcza *H. influenzae*, mogą stanowić czynnik etiologiczny zapaleń opon mózgowo-rdzeniowych, nagłośni, ucha środkowego czy też zapaleń płuc, głównie wśród dzieci (1, 6, 14). Od zdrowych i chorych dzieci najczęściej izoluje się z gardła formy bezotoczkowego *H. influenzae*, które uznawane są za mniej chorobotwórcze niż rzadziej izolowane postacie otoczkowe. Postacie otoczkowe, zależnie od struktury antygenów otoczki, podzielono na 6 typów serologicznych: a, b, c, d, e, f, z których serotyp b jest najbardziej zjadliwy.

Pałeczki *H. parainfluenzae* są dosyć powszechnie uznawane jako gatunek mało chorobotwórczy, chociaż opisywano przypadki zapaleń wsierdza, dróg moczowych, opon mózgowo-rdzeniowych czy zapaleń płuc i oskrzeli wywoływanych przez ten gatunek (3, 4, 9, 16, 19). W zależności od ich właściwości biochemicznych, *H. influenzae* i *H. parainfluenzae* podzielono na siedem typów biochemicznych. Jak podają liczni autorzy, do najczęściej występujących biotypów *H. influenzae* należą biotypy I, II, III (1, 11, 13, 18, 22), a *H. parainfluenzae* – biotypy I i II (19, 22).

Celem obecnej pracy było przeprowadzenie charakterystyki szczepów *H. influenzae* i *H. parainfluenzae* izolowanych z gardła od dzieci z nawracającym zapaleniem górnych dróg oddechowych. Określono biotypy, serotypy (dotyczy pał. *H. influenzae*), lekooporność oraz zdolność do produkcji β -laktamaz.

MATERIAŁ I METODY

Materiał do badań stanowiło 157 szczepów *H. influenzae* i 114 szczepów *H. parainfluenzae* izolowanych w latach 1992–1994 z gardła od dzieci chorujących na zapalenie górnych dróg oddechowych. Hodowle prowadzono na agarze czekoladowym

z czynnikami wzrostowymi oraz dodatkiem bacytracyny (Sigma) w atmosferze 10% CO₂ korzystając z gspaków firmy bioMerieux. Przynależność do gatunku określano na podstawie zapotrzebowania na czynniki wzrostowe z użyciem krążków z czynnikami X, V, XV.

Rozpoznanie potwierdzano badaniami biochemicznymi używając zestawów API NH firmy bioMerieux, co pozwalało także na określanie biotypów. Szczepy *H. influenzae* określano serologicznie za pomocą surowic aglutynacyjnych firmy Difco. Wytwarzanie β -laktamaz określano metodą jodometryczną (2), a lekooporność badano metodą krążkową używając jako podłoża agaru czekoladowego zawierającego czynniki wzrostowe. Podłoże zakażano 0,1 ml zawiesiny badanych pałeczek hemofilowych w 0,85% roztworze NaCl o gęstości 0,5 wg *Mac Farlanda* (densytometr 1550 ATB). Do badań użyto krążków z erytromycyną, ampicyliną, gentamycyną, doksycyliną, biseptołem (wszystkie krążki firmy Biomed) oraz cefradyną i augmentiną (firmy bioMerieux) i cefuroksyem (firmy Oxoid).

WYNIKI

Wśród 157 szczepów *H. influenzae* izolowanych z gardła od chorych dzieci, aż 122 szczepy (77,7%) należały do pierwszych trzech biotypów. Do biotypu pierwszego należało 49 szczepów (31,2%) do biotypu II należały 44 szczepy (28,0%), a do biotypu III – 29 szczepów (18,4%). Najrzadziej spotykanym biotypem był biotyp VI, do którego należały 2 szczepy *H. influenzae*.

99 badanych szczepów (63,1%) *H. influenzae* nie typowało się użytymi do badań surowicami. Spośród szczepów typujących się najczęściej występował serotyp b (43 szczepy = 27,4%). Pozostałe serotypy występowały sporadycznie. Szczegółowe wyniki badań przedstawiono w tabeli I, w której wyszczególniono biotypy i serotypy badanych pał. *H. influenzae*.

Spośród 114 badanych szczepów *H. parainfluenzae* najwięcej szczepów należało do biotypu I (33 szczepy = 28,9%) oraz biotypu II (36 szczepów = 31,6%). Biotypy III i IV były prezentowane przez 17 szczepów (14,9%) i 21 szczepów (18,4%), odpowiednio.

Tabela I. Typy biochemiczne i serologiczne pałeczek *H. influenzae*.

Typ biochemiczny	Serotyp							Liczba szczepów	(%)
	a	b	c	d	e	f	NT		
I	1	12	2	–	–	2	32	49	31,2
II	–	10	–	2	1	2	29	44	28,0
III	–	7	–	2	–	–	20	29	18,5
IV	1	4	–	–	–	1	7	13	8,3
V	–	6	–	1	–	–	5	12	7,6
VI	–	1	–	–	–	–	1	2	1,3
VII	–	3	–	–	–	–	5	8	5,1
OGÓLEM	2	43	2	5	1	5	99	157	100
Procent	1,3	27,4	1,3	3,1	0,6	3,1	63,1		

Do biotypu VII zaliczono jedynie 6 szczepów (5,2%), a do biotypu VI należał tylko 1 szczep (0,9%). Nie spotkano pał. *H. parainfluenzae* należących do biotypu V.

Od 42% do 45,9% badanych szczepów pał. *H. influenzae* było opornych na cefradynę, biseptol i ampicylinę. Natomiast gentamycyna i erytromycyna wykazywała wysoką skuteczność przeciwbakteryjną. Tylko 3,8% szczepów było opornych na gentamycynę, a 6,4% szczepów na erytromycynę. Na cefuroksym, doksycyklinę i augmentinę było opornych 11,5%, 15,9% i 21,7% szczepów, odpowiednio. Szczegółowe wyniki badań podano w tabeli II, zaznaczając liczbę i procent szczepów *H. influenzae*.

Tabela II. Lekooporność i typy biochemiczne pałeczek *H. influenzae*.

Typ biochemiczny	Liczba szczepów	(%)	Liczba szczepów opornych							
			E	Bs	Ge	CH	Am	Dk	CXM	AMC
I	49	31,2	4	18	2	24	22	10	8	12
II	44	28,0	2	22	2	28	18	5	4	9
III	29	18,5	1	15	2	10	14	4	5	9
IV	13	8,3	-	6	-	2	6	2	1	2
V	12	7,6	1	3	-	6	5	1	-	2
VI	2	1,3	1	1	-	-	-	2	-	-
VII	8	5,1	1	2	-	2	1	1	-	1
OGÓLEM	157	100	10	67	6	72	66	25	18	34
Procent			6,4	42,3	3,8	45,9	42,0	15,9	11,5	21,7

Legenda:

E - erytromycyna

CH - cefradyna

CXM - cefuroksym

Bs - biseptol

Am - ampicylina

AMC - augmentina

Ge - gentamycyna

Dk - doksycyklina

Tabela III. Lekooporność i typy biochemiczne pałeczek *H. parainfluenzae*.

Typ biochemiczny	Liczba szczepów	(%)	Liczba szczepów opornych							
			E	Bs	Ge	CH	Am	Dk	CXM	AMC
I	33	28,9	3	19	4	14	13	7	4	7
II	36	31,6	3	16	1	13	17	12	2	10
III	17	14,9	2	12	1	5	10	4	4	7
IV	21	18,4	2	9	1	10	11	14	2	6
V	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
VI	1	0,9	1	1	-	1	1	-	-	-
VII	6	5,2	-	2	-	4	2	1	-	1
OGÓLEM	114	100	11	59	7	47	54	38	12	31
Procent			9,6	51,8	6,1	41,2	47,4	33,3	10,5	27,2

Legenda:

E - erytromycyna

CH - cefradyna

CXM - cefuroksym

Bs - biseptol

Am - ampicylina

AMC - augmentina

Ge - gentamycyna

Dk - doksycyklina

opornych na badane leki, z uwzględnieniem ich przynależności do określonych biotypów. Jak wynika z tej tabeli, pał. *H. influenzae* były najczęściej odporne na biseptol, niezależnie od biotypu.

Pał. *H. parainfluenzae* były najczęściej odporne na biseptol (51,8%), ampicylinę (47,4%), cefradynę (41,2%) i doksycyklinę (33,3%). Badane szczepy wykazywały wyższą wrażliwość na gentamycynę, erytromycynę i cefuroksym, gdzie obserwowano, odpowiednio 6,1%, 9,6% i 10,5% szczepów opornych. 27,2% badanych szczepów wykazywało oporność na augmentinę. Szczegółowe wyniki badań podano w tabeli III, zaznaczając liczbę i procent szczepów *H. parainfluenzae* opornych na badane leki oraz ich przynależność do określonych biotypów. Należy podkreślić zwiększoną oporność na augmentinę pałeczek należących do biotypu III oraz na doksycyklinę pałeczek z biotypu IV.

Spośród 157 szczepów badanych pałeczek *H. influenzae* 22 (14%) wytwarzało β -laktamazy, a spośród 114 szczepów *H. parainfluenzae* 18 szczepów wykazywało tę cechę.

OMÓWIENIE WYNIKÓW

Badane szczepy *H. influenzae* najczęściej należały do biotypów, kolejno, I, II i III. Również inni autorzy podają, że pałeczki należące do tych biotypów wykrywano najczęściej w posiewach wymazów z gardła od dzieci (1, 11, 13, 18). Ponad 60% badanych pał. *H. influenzae* nie typowało się użytymi surowicami, co znajduje potwierdzenie w pracach innych autorów (14, 18). Spośród szczepów typujących się najczęściej występował serotyp b, który stanowił 27,4% wszystkich badanych szczepów. Inne serotypy spotykano sporadycznie, co też znajduje potwierdzenie w pracach innych autorów (14, 18). β -laktamazy wytwarzało 14% badanych szczepów i wynik ten nie odbiega od ustaleń innych autorów, wg których β -laktamazy produkuje do 44% pał. *H. influenzae* izolowanych z gardła (6, 15, 20, 22).

Badanie lekooporności analizowanych szczepów pał. *H. influenzae* wykazało niski odsetek szczepów opornych na gentamycynę i erytromycynę. Znaczną wrażliwość *H. influenzae* na antybiotyki aminoglikozydowe przedstawiali w swoich pracach inni autorzy (7, 12). Jednak aminoglikozydy mają ograniczone zastosowanie w terapii schorzeń wywoływanych przez *H. influenzae* (19). Wysoka wrażliwość badanych szczepów *H. influenzae* na erytromycynę nie znajduje potwierdzenia w badaniach innych autorów, którzy stwierdzają dużą oporność pał. *H. influenzae* na ten antybiotyk (5, 22).

42% badanych szczepów *H. influenzae* było opornych na ampicylinę, 42,3% szczepów wykazywało oporność na biseptol i 45,9% na cefradynę. Również inni autorzy opisują wysoką oporność *H. influenzae* na ampicylinę i biseptol (5, 8, 12, 18). Jak wynika z naszych badań dużą skuteczność przeciw pał. *H. influenzae* wykazywały cefuroksym, doksycyklina i augmentina (11,5%, 15,9% i 21,7% szczepów opornych, odpowiednio). Wielu autorów podkreśla wysoką skuteczność cefuroksymu przeciw pał. *H. influenzae* (5, 8, 15) oraz spadek wrażliwości tych drobnoustrojów na augmentinę (8, 18).

Badane szczepy *H. parainfluenzae* w większości należały do biotypów I i II. Biotypy III i IV były rzadziej spotykane, przy czym nie spotykano biotypu V.

Doniesienia o dominacji biotypów I i II są często publikowane (4, 18, 19, 22). β -laktamazy wytwarzało 15,8% szczepów *H. parainfluenzae*, co jest zgodne z wynikami uzyskiwanymi przez innych autorów (17, 22).

Badanie lekowrażliwości analizowanych szczepów *H. parainfluenzae* dało podobne wyniki do wyników badań lekooporności pał. *H. influenzae*. Wyniki te są zgodne z doniesieniami innych autorów (20, 21).

WNIOSKI

1. Wykazano, że większość szczepów *H. influenzae* i *H. parainfluenzae* należy do biotypów I i II.

2. Stwierdzono, że zarówno pał. *H. influenzae* i *H. parainfluenzae* były odporne najczęściej na ampicylinę, biseptol i cefradynę.

3. Serotyp b, traktowany jako potencjalnie najbardziej patogenny, stanowił ponad 25% szczepów *H. influenzae* izolowanych od dzieci.

4. Zwraca uwagę wytwarzanie β -laktamaz przez ok. 15% szczepów *H. influenzae* i *H. parainfluenzae*.

J. Chylak, Z. Cybulski, T. Tulecka

HAEMOPHILUS SP. IN CHILDREN SUFFERING FROM CHRONIC UPPER RESPIRATORY TRACT INFECTIONS

SUMMARY

For a three year period, between 1992 and 1994, 271 isolates of *H. influenzae* and *H. parainfluenzae* were examined using biochemical tests, β -lactamase production and antibiotic susceptibility patterns. *H. influenzae* was examined by serological typing using polyvalent and monovalent sera a-f (Difco), as well. The strains were derived from children who were treated because of chronic pharyngitis. Sensitivity tests to Erythromycin, Gentamycin, Cefradine, Ampicillin, Doxycycline, Cefuroxime, Amoxicillin/Clavulanic Acid, Co-Trimoxazole, were performed with a standard disk-diffusion method. Biotyping was performed using API NH set (bioMerieux) and the ability to produce β -lactamase was measured using iodometric method.

Of 157 *H. influenzae*, 58 (36.9%) were typeable with *H. influenzae* antisera. The most common biotypes of these strains were I and II although biotypes III-VII were presented, as well.

Of 114 *H. parainfluenzae* most of the strains showed the biotypes I and II. Its worth noting that 14% of *H. influenzae* and 15.8% of *H. parainfluenzae* strains were capable of β -lactamase production.

The strains of *H. influenzae* and *H. parainfluenzae* were most resistant to Cefradine and Co-Trimoxazole, respectively.

PIŚMIENNICTWO

1. Clements D.A., Guise I.A., MacInnes S.J., Gilbert G.L.: J. Infect. Dis., 1992, 165, supp. 1, 33.
2. Collee J.G., Duguid J.P., Fraser A.G., Marmion B.: Mackie and McCartney. Practical medical microbiology. Churchill Livingstone, Edinburgh London Melbourne and New York 1989.
3. Elkuaz R., Castillo M., Pena M.J., Bordes A., Campos-Harrero M.I., Lafardga B.: Enferm. Infect.

Microbiol. Clin., 1992, 10, 5, 315. – 4. *Foweraker J.E., Cooke N.J., Hawkey P.M.*: Agents Chemother., 1993, 37, 4, 814. – 5. *Garleschi M.L., Rusconi F., Colombo R., Conio F., Sideri S., Varotto F., Arghittu M., Passerini C., Sala R.*: Eur. J. Epidemiol., 1993, 9, 1, 64. – 6. *Gervais A., Suter S.*: Vaccines, 1993, 11, supp. 1, 834. – 7. *Gutkowska J.*: Otol. Pol., 1985, XXXIX, 1, 83. – 8. *Holt H., Bywater J.M., Reeves D.S.*: J. antimic. Chemother., 1990, 24, supp. E, 7. – 9. *Jemsek J.G., Greenberg S.B., Gentry L.O., Welton D., Mattox K.L.*: Am. J. Med., 1979, 66, 51. – 10. *Klasterky J.J.*: Antimic. Chemother., 1981, 8, supp. A, 143.

11. *Kuklińska-Michalska D., Wójcik E., Gutkowska J.*: Med. Dośw. Mikrobiol., 1982, 3-4, 95. – 12. *Kuklińska-Michalska D., Gutkowska J., Wójcik E., Kopacka B.*: Med. Dośw. Mikrobiol., 1981, 1, 39. – 13. *Landgraf I.M., Vieira M.F.*: J. Clin. Mikrobiol., 1993, 31, 3, 743. – 14. *Lehmann D.*: J. Infect. Dis., 1992, 165, supp. 1, 20. – 15. *Mandell L.A., Nicolet E., Ronald A.R., Duperval R., Robson H.G., Feld R., Vincelette J., Fong I.J.*: J. Antimic. Chemother., 1983, 12, supp. A, 9. – 16. *Poupart M.C., Dabbaghi F., Chanal C., Sirot D., Loriette Y., Sirot J.*: Presse Med.: 1993, 22, 17, 815. – 17. *Sato T., Tasaki H., Ueda K., Kuroiwa T.*: Jpn. J. Antibiot., 1985, 38, 3, 784. – 18. *Simm M., Dzierżanowska D.*: Pol. Tyg. Lek., 1985, XL, 9, 253. – 19. *Taylor D.C., Crips A.W., Clancy R.L., Murree A.K., Kersley M.J., Saunders N.H., Sutherland D.C.*: J. Med. Microbiol., 1992, 36, 4, 279. – 20. *Timon C.I., McAlister V.A., Walsh M., Cafferkey M.T.*: Respir. Med., 1990, 84, 5, 395.

21. *Tirado M., Baro M.T., Hermida M., Morta M., Alia C., Roy C.*: Enferm. Infect. Microbiol. Clin., 1992, 10, 6, 355. – 22. *Urbaskowa P., Thuy H.T.*: J. Hyg. Epidemiol. Immunol., 1992, 36, 1, 93.

Adres: Instytut Mikrobiologii i Chorób Zakaźnych AM,
61-712 Poznań, ul. Wieniawskiego 3